

Василь Онуфрієнко

Україна моя

Поезії

Василь Онуфрієнко

УКРАЇНА МОЯ

Поезії

Сідней. 1994 р.

Wasyl Onufrienko

MY UKRAINE

Poetry

Обкладинка графіка Леоніда Денисенка

Василь Онуфрієнко

Видання Фундації Українознавчих Студій в Австралії

Published by The Ukrainian Studies Foundation in Australia Ltd.

Copyright reserved with the publishers

З ДОМУ

Йшли повільно коні, так, неначе знали,
Що везуть тепер нас з дому назавжди,
Йшли з горбів поволі, наче нам давали
Подивитись довше на поля й сади.

Вже ходила осінь наче тихим бродом,
Сіяла туманом плеса й береги.
А громи гриміли над червоним сходом,
Наче розривали мури й ланцюги.

Сумували хлопці, плакали дівчата,
Довго вслід махали білі хусточки.
Йшла вперед дорога, тугую почата,
Сумом брата й сина, і слізми дочки.

Станція розбита, ламані вагони,
Поржавілі рейки на старій путі...
Листям пожовтілим встелені перони,
Мов лице пустині - тихі і пусті.

Тут почав я мандри з тихої оселі,
Де війна війнула димом і вогнем,
Тільки я не думав, що в моря й пустелі
З станції цієї їхати почнем.

Що ж, війна - це вічна, мов страшна хвороба,
Це дикун в людині знову ожива,
Щоб понищить працю й щастя хлібороба,
Щоб на пишних храмах поросла трава.

П"яници сп"янілі, барани з очима,
Що в страху і злобі вилізли на лоб,
Валять все руками й сильними плечима,
Почали для себе цей страшний потоп.

Зло на зло - як камінь, що упав на камінь,
Не дівчат і хлопців тут якась вина...
Так сидів я, думав, коли потяг в темінь
Вирушив, упавши до страшного дна.

1956 р.

В ДОРОЗІ

Як проїхали міст, і туманом повитий,
Зник Дніпро в темноті за кущами внизу,
Всі затихли в вагоні, і сумом прибитий,
Кожен витер без сорому теплу слізозу.

Попрощалися очі із хатами, з полем,
Тільки серце не хоче і рветься назад.
Що ж робить, коли світ іде колом і колом,
І нещаст'я на цей світ так рясний снігопад?

Хтось у темнім вагоні промовив потіху,
І погасла вона, наче іскра в воді.
І не чути було співу, розмови, ні сміху,
Хоч усі були сильні й такі молоді.

На німецькі поля, на німецькі заводи
Виїжджали неволею взяті сини.
Відбували пекельні мирські походи,
Щоб назад не вернутись уже з чужини.

І здавалось, що ти - це дрібна порошина,
Яку вітер зі сходу на захід несе.
І не вірив тоді я ні в Божого сина,
Ні в людину, дорожчу для Бога за все.

І не вірив і в Бога, страшного у гніві,
У якому нечув я своєї вини.
А колеса гриміли - в залізному співі
Менічувся нестреманий сміх катані.

31.21.1955 р.

* * *

Як назвати вас милими,
Спалені сонцем степи?
Луже, полтавський мій килиме,
Очі ввії сні не сліпи!

Сниться: ходжу я левадою
Коло ставка на весні,
Верби похилі розрадою
Сповнюють серце мені.

Десь за садами - завіями
Щастя зозуля кує
І наливалося мріями
Серце дитяче мое.

Хай не втікають світанками
Сни мої, радісні сни!
В спогадах світлими ранками
Хай розцвітають вони.

Те, що у мріях не мріялось,
Випало нам у житті.
Радощів, болів насіялось
На безконечнім путі.

І за лісами та схилами -
Неукраїнські стрілісь степи,
Луже. Полтавський мій килиме,
Очі ввії сні не сліпи.

* * *

О, ні, мов полум"ям яскравим
Горить надія, розцвіта.
Весь час ми любимо і славим
Її в ці пройдені літа.

Ми живемо, сумуєм нею,
Спостерігаєм, що й коли
Там виростає під землею
Під тихим шумом ковили.

Які нові ростуть мотиви
В піснях невільничих, і де
Гаряче слово бунтівлive
Нестримним покликом гуде.

Які нові приходять люди,
З якими думами, й чи ми,
Колись зійшовшись звідусюди,
Одними будемо людьми...

О, ні, заблудами сумними
Ми не жили й не живемо!..
Життя ішло, іде, ітиме
І правду скаже всім само.

26.12.1955 р.

ВЕСНА

Своєю теплою долонею
Весна торкнулась до чола;
Вгорі неписану симфонію
Невидна пташка почала.

Бурхливих вод обличчя гладиться,
Стихають радісні струмки,
Й туманом, неначе димом кадиться
Над поворотами ріки.

Із журавлями і лелеками
Весняна лине пастораль.
Така весна в краю далекому,
Весна - і радість, і печаль.

А тут квітками різнобарвними
Степи вкриваються завжди,
Луги тут вічні під отарами,
Під диким гуком череди.

Прекрасні квіти пахнуть ранами,
Барвисті птиці - мов німі,
Тут серце бродить в сні весняному,
Мов в нерозвіяній пітьмі.

6.02.1956 р.

ПЕРЕД РОЗЛУКОЮ

Дорогим моїм Д-ським

Коло двору, де зараз так зелено,
Я не знаю, чи прийдемо скоро
Після того, як хвилями встелене
Завезе вас розбурхане море.

Вже не буде там з ким зустрічатися,
Не відчиняться двері з привітом,
Евкаліпт буде сумно гойдатися
Над маленьким покинутим світом.

А якщо випадково і станеться,
Що побачим старий той будинок, -
Серце з сумом навколо оглянеться,
Як читач серед жовтих сторінок.

Поливатиме тугою милою
З наших спогадів повної чаші,
Й дім здаватися буде могилою,
Де поховано зустрічі наші.

27.02.1956 р.
Сідней.

У ВЕЛИКОДНЮ НІЧ ...

У велиcodню ніч люблю я їхні лиця, -
Тепло на них і сум, і спогадів сліди...
А спів пливе-пливе, і думка, наче птиця,
Летить-летить, сама не знюючи куди.

У чорних вікнах - сон, на вулиці - пустиня,
Лише вони не сплять, забувши тихий сон,
І радісно їм тут, і ніч південна синя
Нагадує їм дім, свій звичай, свій закон.

Отак би жити завжди, щоб всі серця - в єдине,
Задума на лиці і братній стиск руки,
Отак би розтягти оці нічні години
На світлі місяці, а, може, на роки !..

І хай би грози йшли, нехай земля гриміла,
Хай ворог би ходив навколо сам не свій, -
У стисках рідних рук росла б нелюдська сила,
Із паростків росли б дуби нових надій.

Так мало свят, а дні, а дні - це сірі будні,
Шорсткі, немов кора прадавніх стовбурів...
Як жаль, що в свята ми - і дружні, і могутні,
А в будні - мов вогонь півмертвих лихтарів.

ХРАМ

Ввесь світ - мій храм: ця зелень молода,
Цей усміх квітів у лискучім листі,
Ця синя, тиха, встояна вода
І дальні гори, вибалки імлисті.

Ненавиджу кадила і свічки
І риз блискучих штучну позолоту.
Вклоняюсь лиш до вічної руки,
Що робить всю незбагнену роботу.

Загинуть села, вкриються міста
І давні храми пилом бурелому.
Моїх святинь краса жива й проста
Переживе часи будованого дому.

Молитися забуде світ новий
І щось нове назве одвічним богом.
Мій храм незмінний, світлий і живий
Без стін, без даху - з круглим лиш порогом.

14.09.1955 р.

ДОМА, В УКРАЇНІ

Я ходив тими полями,
де над стиглим жовтим житом
Припадають, мов до моря,
гострокрилі ластівки.
Я дивився, як горою
небом чистим, перемитим
Пропливають десь на захід
вітром витерти хмарки.

Я заходив на ті ферми,
де пустують овечата,
Де і коні, і корови -
все давно вже не своє,
Де земля така плодюча,
де земля така багата,
Лиш не знає, що багатство
віддає.

Я дивився, як дівчата
віють жито і пшеницю,
Як голодними очима
поглядають на стоги,
Як від рота відривають
на хустину, на спідницю,
Й не соромляться у холод
в полі бosoї ноги.

Я заходив вечорами
у сумні колгоспні клуби,
Де дівчата лиш співають
в школі вивчені пісні,
Де великих повно гасел,
де всміхається крізь зуби
Той вусатий, то проклятий
на закуреній стіні.

Говорив із конюхами,
що над Ворсклою при зорях
Думу думають ту саму,
що турбує їх щодня.

Що пасуть колгоспні коні
у колгоспних осокорах,
І не знюють, чи приайдеться
пасти власного коня.

Говорив я із дідами,
що пройшли доріг немало,
Що стрічали пил у очі
й дощ, і вітер, і мороз.
Ще такого не стрічали,
щє такого не бувало,
Говорили про кріпацтво,
говорили про колхоз.

У суді сидів я часом
нераховану годину.
Бачив, як селян судили
босих, голих і худих.
То судили Україну,
то клювали Україну
Зграї воронів неситих,
зграї воронів чужих.

Я ходив тими полями,
де з весною наше жито
Пада в вигріту вітрами
в нас украдену ріллю.
І я знов, що нас мордують,
і я знов, що нас не вбито,
І я знов, що нас не знищуть, -
у останньому бою.

23.02.1956 р.

НЕНАВІСТЬ

Згоріли хати, вітряки безраменні,
І ця дорога, і пора страшна
Закарбували в серці, як на камені,
Ненависті пекучі письмена.

Це, може, Бог у люті невгамований
Розлив річки ненависті брудні,
І свій кінець, давно вже приготований,
Ховає десь у себе в глибині.

В сліпому злі дороги вкрив могилами,
І помахом руки не хоче зупинить
Те, що навколо вогняними силами,
Мов грім, на волю вирваний, grimить.

О, творче зла! Невже у тебе в корені
Отрута вбила живодайний сік?
І діти, смертью знищенні, поморені,
Окрашують тебе й твій сивий вік?..

Немов сліпець, ламаєш побудоване,
Немов глухий, не чуєш молитов...
І тільки зло, всевишнє, невгамоване,
На землю цю з скарбниць своїх знайшов.

Який ти сам, такі і ми тут ходимо,
Ми - тінь твоя, ми - іскри сил твоїх,
Із зла твого стократне зло народимо,
Собі на смерть й комусь на вічний сміх.

20.11.1955 р.

НА ЦЛИННИХ ЗЕМЛЯХ

І знов женуть - на пущі неродючі,
Де вітер крутить чорний вир,
Де снитись будуть рідні села й кручі,
І сяйво зір - ясних полтавських зір.

Немов ясир - лиш молодь, повна сили,
На вічну працю в піски і яри,
Де зрідка степ будили
Киргизькі перехожі табори.

Пісок і сніг, урагани,
Зривають люто жигла кочові;
Це тут село невільничє постане -
На цій сухій нетоптаній траві.

Ростіть, плодіться, дякуйте за піски,
І за мороз, і за колючий сніг!..
І за багатство, що на дні валізки
Лежить, як чийсь страшний, жорстокий сміх.

Зросли міста, усіяні кістками,
Лягли канали, сповнені слізьми...
Тепер пустині стануть колосками
Шуміть в краю жорстокої зими.

І знов вони - брати і діти взяті,
Новий ясир - на землі давніх орд.
І чути лиш, що в стриманім проклятті
Бринить новий ненависти акорд.

1.2.1956 р.

ЛИСТ

Не пиши нам багато про себе,
Фотокартка - це лист і слова.
Там безхмарне, обпалене небо
І пустиня німа, нежива.

Ти смієшся, можливо, ізбоку
Хтось щасливо сміятись велів,
Що на тракторі їзиш, нівроку,
А не водиш ріллею волів.

Все то так: що сидиш на машині,
В ручнятах тримаєш руля...
Але й хатки ж немає в пустині,
Як вода - розляглася земля.

А як люті морози до степу
Прилетять із північних морів...
Те хлоп"я, що дали до прицепу,
Обігріє в час снігу й вітрів?..

Може, вже одружилась із горя?
Там нема ж ні пісень, ні розваг,
Тільки простір піщаного моря
Й тракторами протоптаний шлях.

Ми дивилися довго на тебе,
На брудненький твій комбінезон,
І на гори, що десь, мов загреши,
Мов від світу довічний кордон.

Розділила навік нас пустиня,
Відлетіло навік пташеня...
Як труна - твоя кинута скриня,
Над якою ми плачем щодня.

Ми пришлем тобі картку нешвидко,
Бо не швидко поїдем в район.
Здому їздимо дуже ми рідко,
Бо ти ж знаєш колгоспний закон.

Всі ми будем сміятысь щасливі,
Ти ж усмішки побачиш - вважай,
Що й на нашій, на зрошеній ниві,
Такий самий, як в вас урожай.

18.2.1956 р.

ЛЮБОВ

Хтось гармонію мучить в вагончику,
Приграє і співає-співа,
Та дівчата свої на ослончику
До мотиву шукають слова.

I яка б там не грала, не гралася,
Що б не линуло в степ з-під руки,
Одна пісня дівчатам співалася:
Про свій дім, і про небо й зірки.

Той заводить "Каховку" й "Катюшею",
Обдаровує трави й ріллю,
А в дівчат тільки місяць над грушевою,
Україна і слово "люблю".

Рідний край! Порозкидані, кидані
Твої діти, як щепки з верби...
На дороги виходять незвідані
З одним словом безсмертним: люби!..

Чи в пустині, чи в дикому гомоні
Чорних хвиль під бортом корабля
Все живе, наче сонце у спомині,
Українська далека земля!..

18.2.1956 р.

ЖЕБРАК

Під стіною на сонці, присівши на бруку,
Похилившись на чорний, блискучий баян,
Молодий примостиувсь, простягаючи руку,
Всю в шрамах від недавно загоєних ран.

В невидючих очах - повно смутку і муки,
Вже для них увесь світ - непроглядна пітьма.
Тільки слухом ясним він охоплює звуки,
І на зустріч всім крокам кашкет підійма.

Ось хода непоспішна - натомлені ноги,
Взуті, мабуть, в якісь шкарбунці,
Це колгоспники йдуть, і краплини вологи
Із очей жебрака потекли по лиці.

Зупиніться: заграю про вбитого сина,
Заспіваю про горе оплаканих втрат,
Як вмирала в жорстокій війні батьківщина,
Як знущався над нею чужий супостат.

Про загублену молодість пісню заграю,
А пожертва від вас не потрібна мені.
Що дасте ви каліці, як сами ви, знаю,
Живете на нікчемні свої трудодні.

На воді далина обізвалась луною,
І в серцях прокотилася гаряча луна...
І мов хмарою вкриті важкою сумною,
Слухачі обступили, мов сіра стіна.

Перебендя сліпий все співає, що може,
Що не може сказати - докаже баян.
То ударить слізьми, то мов сонце погоже
Із-за хмари погляне на росяний лан.

У подертий кашкет копійки опадають,
Наче каплями пада невиссана кров.
І проходять усі, жебрака не минають,
Жебрака, що в війні всю Європу пройшов.

В ньому брата і батька, і рідного сина
Впізнає і дружина, і мати, й сестра.
А для мене жебрак - то моя Україна,
Що співає сліпа над водою Дніпра.

28.1.1956 р.

ХАМ

На ворога - зброя, на хама - батіг,
Хай ворог вже світ не бентежить,
А хам лише кривлячись падає з ніг,
Як хамові в світі належить.

Щасливі раби, що із столу крихти
Привикли одвіку обідати,
Не візьмуть ніколи у руки щити,
Вмирати за правду не підуть.

Їм правди не треба - нашо вона їм?
Їх бог - це життя без турботи,
І жадоба добрим сусідам своїм
Зробити хоч трохи підлоти.

Їм правди не треба, хай думає пан,
І правда і сила - у нього,
Він кине з плечей недотертий жупан,
І чобота кине старого.

Лиш помах один неясний канчuka,
Лиш скривлені задумом брови, -
У хама тремтить вже холодна рука
І серце на підлістъ готове.

О, скільки було їх, о, скільки ще є
Розсипаних скрізь поміж нами!..
Де зло, наче жало гадюче встає, -
Там, значить, ворується хами.

Це хам, підкладаючи в купу дрова,
Палив непідкупного Гуса,
І думав, що в полум'ї тім ожива
Загублена постать Ісуса.

Це хам накидався на слово живе,
Із криком і злом людожера,
І гнав із землі все прекрасне й нове,
Спінозу, Декарта, Вольтера...

А наша розбита, холодна земля!..
Хіба не своїми руками
На помах чужого й страшного Кремля
Життя переорюють хами?..

Не хам це у темні кутки заглядав,
І рвав із долоні зернину,
Не хам це за крихітку хліба віддав
І волю людську й батьківщину?..

Не хам це байдуже дивився на тих,
Що гинули в пазурах ката,
І слухав, як стогін останній затих
Померлого з голоду брата.

Не хам це удосвіта стука в вікно
І матір вигонить на поле,
Хам вічний, що жив і учора й давно,
І, може, не вмре ніколи...

Не треба б нам раю, тут рай - на землі,
Із сонцем, з лісами й річками.
Якби лиши змінилися люди малі -
Нікчемні, безжалісні хами...

21.1.1956 р.

ГОЛОД 1933 р.

Немов на сто тисячоліть
Земля вернулася в минуле,
В часи забутих вже страхіть,
Що у степах уже заснули.

Хлопчина бродить у траві
І їстивне шукає зілля,
Шукає гнізд у гущаві
І єсть якесь гірке бадилля.

А збоку мати молода,
Велика на плечах корзина,
В кущі уважно погляда,
Де співом залилась пташина.

О, ні, не безтурботний спів
Її зворушує сьогодні!
До пташки погляд прикипів,
А очі - дикі і голодні.

Рибалка бродить в осоці,
До дна всю воду проглядає,
Коротке вудлище в руці -
На довге сил не вистачає.

Впіймав!.. Тріпоче свіжий влов,
Й рука тремтить, немов рибина.
В кущах свій голод поборов -
Щаслива і жива людина!..

І я бродив у тій траві
Звірятком диким і голодним,
Й мої сусіди, ще живі,
Над простором бродили водним.

А скільки вмерло по шляхах:
Важкі, нерушні, блідо-сині,
З жорстоким голodom в очах,
З прокляттям богові й людині!..

І зараз вітер на весні
Понад зеленими житами
Розносить стогони страшні
Кремлем влаштованої драми.

І зараз ходять по горбах
І по дорогах сині тіні -
Померлі з голоду в степах
В багатій хлібом Україні.

Так кожен рік, коли степи
Колоссям криуються додолу,
Вони вкривають мов стовпи -
Всю землю ген до видноколу.

Беруть у жмені колоски,
А вітер віє, ніби каже:
Тікайте звідси, мертвяки,
Земля й колосся тут - не ваше...

І тіні ходять і стають,
Горбами й темними балками,
І простягають - подають
На північ руки з колосками.

24.1.1956 р.

РИБАЛКА МУСІЙ ВЕРГУН

- Женуть в могилу кляті пляни, -
Казав мені Мусій Вергун, -
Хто б думав, що таке настане
З отих обіцяних комун?

Стара, не будучи пророком,
Неначе знала, що це йде, -
Бувало, ніби ненароком
Сумної пісні заведе,

Сидить, співає й плаче-плаче,
Кріпацтво згадує старе,
Життя оплакує собаче,
Та так, що страх, було, бере.

"Чого по мертвому голосиш? -
Було, питаяю, - ще ж живі...
Підтинню хліба ще не просиш,
Не спиш ночами у рові..."

А там прийшли прокляті сози,
Розбили церкву на дошки.
Зима страшна прийшла, морози,
По хатах журяться дядьки...

Кудись втікати? Чи що робити?
Та скрізь те саме - мов туман.
Чи братъ сокиру й бити, бити,
Й самому полягти від ран?..

Та й бить кого? Свої сусіди
Неначе стали не свої.
Той ніби вмер, той в місто їде,
Той рветься у чужі краї.

Побув в колгоспі. Все робили
Так, як написано, - в гурті,
Неначе зникли раптом сили -
Можливо, вперше у житті:

В степу громадили солому,
Співали з горя, мов дурні,
Тягли, що бачили, додому,
Ну, й заробляли трудодні.

Мов пасажир, що все утратив,
Так жив я й часом дивувавсь:
Колись робив, з сусідом ладив,
А тут - немов з гіллі зірвавсь.

Все непотрібне - мов вмирати
Чи їхать думав в дальній край.
Валились стріхи, мовкли хати,
А в думці билось: пропадай!..

Пропало все: і небо сіло
Важке на плечі, як тягар...
Зимою вийдеш: біло-біло,
Сніги лежать до самих хмар,

І ти такий, як порошина,
А ніде дітись - як гора...
Тоді прийшла лиха година:
Умерла в лютому стара.

Ти, сину, може, не зазнаєш
Такої у житті біди...
Лише у книгах прочитаєш,
І то не всюди й не завжди.

Стара на лаві, сам у хаті,
Замерзлі вікна, як тума.
В кутках діди стоять кошлаті,
У серці - яма і пітьма...

Нема труни, немає й цвяха,
Я заздрив так тоді старій:
Чому старий я бідолаха
Не ліг на лаві кутовій?..

Вгорнув стару в стару ряддину,
Сповив її на всі лади,
А потім, потім випив, сину,
Ще кухоль лютої біди.

На дворі сніг мете мітлою.
Який в селі зимою шлях!?.
Поза селом я, стороною
Стару санчатами потяг.

І тяг, і падав, зупинявся,
Здавалось - вимер цілий світ.
А сніг ішов, вже й вечір брався,
Я витирав солоний піт.

Хотів був пробувать молитись,
Та виринало в серці зло.
Був рад у землю провалитись,
Щоб снігом в полі замело...

Похоронив. Усе до ями
Упало, що було в житті.
Цими ось чорними руками
Зробив я напис на хресті.

Та хрест хтось вирубав на дрова,
Та й хрестик - два старі дрючки.
А на весні вода Дніпрова
В село піdlізла під хатки.

Упала хата. Літо бився,
Халупу знову збудував.
В артіль рибальську попросився,
Й рибалить так ото почав...

Тут маю більше, сину, волі,
Вода, зелені береги,
Тут трохи краще, ніж на полі,
Он бачиш, як цвітуть луги?..

Отам давно, було з старою
Ми зустрічалися колись... -
Старий замовк, десь осокою
Пташині співи полились.

Немов вітаючи погоду,
Вклонилась молода лоза.
Із вуса капнула у воду
Бліскуча і важка слізоза.

19.1.1956 р.

А. МАЛИШКОВІ *)

Ти поїхав за синє море
Пошукать для поезій муку,
Ти стрічав там безмежне горе,
Цілував негритянці руку.

Ти в індійськім сидів вігвамі,
Розмовляв там із матерями,
Всюди злидні стрічав ті самі,
Що звисають і над містами.

Не одну ти знаходив тему,
Не знаходив - то тяг з уяви,
Про хлоп"ят із трущоб Гарлему,
Про харчівень злиденні страви.

Ти не бачив там більш нічого -
Ні добра, ні пісень, ні сміху,
І лягла так твоя дорога
Під радянську "щасливу" стріху.

Що ж, і вийшли вірші, як віхоть,
Що навіз ти додому з прерій.
Краще треба було поїхати
По степах своїх есесерій.

І на руку цілунку ласку
Краще вдома б ти був призначив
Для старої, що хмизу в"язку
Тягне так, щоб ніхто не бачив.

Щоб талант же твій не зав"янув,
Ти увагу постав на вахту,
Було б добре, коли б поглянув
На дівчат, що ідуть у шахту.

На жінок, що працюють в полі,
На дитя-сиротя бездомне,
На дівчат, що голодні й голі
Уночі стоять коло домни.

Узимі б глянув до комори,
Де одержують заробітки,
І побачив би справжнє горе
Замість радуги, сонця й квітки.

І не треба б за океаном
Десь недолю чужу шукати,
Як вона за твоїм парканом -
Заглядає тобі до хати.

22.2.1956 р.

*) А. Малишко видав у 1950 р. збірку поезій "За синім морем", в якій змалював нужденне життя трудящих в Америці: голод, безробіття, злидні.

„СОВЕТСКІЙ ПРОСТОЙ ЧЕЛОВЕК..“

Гнуться, скриплять понадувані шини,
Дверці - як шибка для нього малі,
Ледве вилазить з легкої машини,
Ледве іде по просохлій землі.

Звисло на груди важке підборіддя,
Ледь уніформу притримують шви, -
Осіть безклясове просте поріддя,
Що із радянської вийшло з Москви!..

Груди вціацьковані геть орденами,
Жінка з собачкою в хутрі новім.
Хто їх посміє назвати панами?
Браття вони у краю трудовім.

Що ж, то нічого, що черево дмететься,
Що ж, то нічого, що пика - як грім.
То лише знак, що прекрасно живеться
Людям в радянській країні усім!..

Сяде він десь у пустім ресторані -
Знайде кімнатку спокійну таку,
Сяде й замовить не хліба й тарані,
І не до соли зубок часнику.

Ні, він замовить котлети пожарські,
Вип"є горілки і вип"є вина,
Все, що ковтають сини пролетарські,
Все, що щаслива ковта сторона.

Він не похожий ніяк на вельможу,
Він - бо радянський простий чоловік,
Хоч у театрі улюблену ложу
Він замовляє для себе на рік.

Хоч навесні повезе своє м"ясо
На відпочинок у сонячний Крим,
Де виноград поїдатиме ласо,
Вслід за вином, як янтар, золотим.

Він проклинатиме світ незнайомий,
Де у трущобах живуть злідарі,
Де просипляють від втоми до втоми
Ночі голодні сумні трударі.

Він проклинатиме Форда і Герста,
Всіх, в кого грошей мітла не мете,
Всіх, в кого хутро м"яке, тонкошерсте
Гріє у холоді тіло товсте.

Він вихвалятиме землі родючі,
Зорі кремлівські й канали нові,
Де поспліталися кубла гадючі
На робітничій солоній крові.

21.2.1956 р.

* * *

Як вітер теплою рукою
Лиця торкнеться жартома,
У серці хвилюю стримкою
Устане думка: там зима.

Ялин засніжені кордони
І далина у білій млі,
Дерева мертві, мов колони,
На мертвій мовчазній землі.

До моря вийшов на спочинок,
Дивлюся в даль, де проплива
Громадка лагідних хмаринок,
Де свіжий вітер повіва.

Дощем впадуть на спраглі ниви,
Впадуть росою на лани,
Й заграють квітів переливи
Їм вслід ізнизу, з далини.

І скрізь, де їхня тінь проплине,
Там дощ цілющий погуля,
І будуть радісні хвилини,
І буде радісна земля.

А на моїй землі німотній,
Де серця я лишив ключі,
На степ порожній і холодний
Рясні сніги впадуть вночі.

Ялин засніжені корони
Холодній вклоняться землі,
І чую я, як сніг холоне,
Ось тут, в південному теплі.

24-26.12.1955 р.

* * *

Прийдуть весни хвилями Дніпровими,
Із дощами, з вітром молодим,
І покриють зеленими обновами
Те, що осінь вкрила золотим.

Ти мене не вкриєш тільки золотом,
Срібла на волосся лиш даси,
І обіллєш тепле серце холодом,
Як сумні завилють голоси.

26.12.1955 р.

ПОЕТ - ОРДЕНОНОСЕЦЬ

Минає поглядом дівчат
У пообриваних спідницях,
А бачить кілька білих хат
Та луг і сіно у копицях.

Минає поглядом дядьків,
Що б"ють стернею босі ноги,
А бачить жито, що з токів
Йде до безмежної дороги.

Минає черги до крамниць,
А бачить черги до театру,
Блідих минає молодиць,
А бачить піонерську ватру.

Побачить трактор і прицеп,
І сонце, що пливе горою,
Побачить колосистий степ,
Що б"ється хвилею крутою,

Побачить дівчинку малу,
Що погляда на синю річку, -
І вже несе свою хвалу
На непочату п"ятирічку,

Минає правду всю просту
Очима впоєнного гостя,
І за нещастя-сліпоту
Здобуде честь орденоносця.

21.2.1956.

ПЛАТА

Відшуміла вже осінь багата
І зима підійшла до двора.
Запорошені снігом санчата
Насуваються легко з бугра.

На санчатах - зав"язаний клунок
І загорнений в рурку мішок.
Це за працю увесь розрахунок,
Наче ліків дрібний порошок.

Так от літо минуло гаряче,
Вже поїли аванси давно.
Дітвора тільки жалібно плаче,
Заглядаючи в мерзле вікно.

Трудодні, трудодні небагаті!
Дожилися сільські трударі:
Ні дровини в оголеній хаті,
Ні соломи в порожнім дворі.

Прокурить тільки вкрадена в"язка
І принесений з поля бур"ян...
Ось і щастя усе, ось і казка,
За яку йшов у бій партизан.

За червоним поліз, як за дивом
В революції буряні дні,
Сподіваючись бути щасливим,
Бив братів в громадянській війні.

Удалось пережити, не пропасти,
І червоний колись партизан
Вирушає несміливо красти
Із колгоспного поля бур"ян.

Що ж, забув обіцянки комуни,
Чи відвага забулась стара,
Коли крадучись берегом, суне
Уночі з бур"яном до двора?

Як одурена пеклом дитина,
Кров"ю й потом росить каяття.
Двір пустий і порожня торбина -
Ось здобутки всього бороття!

20.2.1956 р.

РИБАЛКИ

На крутих узгір"ях перевалок
На далекім синьому Дніпрі
Зустрічав знайомих я рибалок,
Бачив їх сітки і ятері.

Ті несли з човнів ранкові влови,
Ті ішли сідати на човни,
Тягнучи все начиння готове,
Несучи рибальські казани.

При вогні веселого багаття
Скільки чув я розповідей там,
Скільки чув нещастя і прокляття,
Сподівань і горя пополам!..

Говорилась тільки половина,
На душі лишалася ж гора,
І слова важкі були, як глина
З берегів похмурого Дніпра.

Згадували хліб, мануфактуру,
Згадували все, чого нема,
Осінь придніпровськую похмуру,
Що була страшна, як і зима.

Згадували влови і невлови,
Проклинали пляни і артіль,
Течією тихої розмови
Ніби з ран споліскували сіль.

22.2.1956 р.

ХЛІБ

В черзі по двоє, по троє, по п'ять
Люди натомлені вранці стоять;
Стали удосяти, стали давно,
Дивляться мовчки у чорне вікно.

Швидше, скоріше відкрили коли б,
Чорного хліба у руки дали б, -
Чорний, як камінь, як наша земля,
Хліб, що дають його рідні поля.

Хліб цей викохують наші вітри,
Сонце і лагідний дощ із гори,
Зерно, що падало з чорних долонь
В ріллів пахучих масну оболонь.

Ріллями босий колгоспник бродив,
Потом вмивався у шелесті нив,
Потом скропив він родючі степи,
Носячи в копі врожайні снопи.

Міцно підтягши шкіряний пасок,
Крадучись, він виминав колосок,
Зерно достигле, хапаючись, їв,
Щоб бригадир випадково не вздрів.

Хліб же, що працею чорною зріс,
Кат із села десь далеко завіз,
Наче звірюкам за працю з руки
Тикає ділені в зуби шматки...

В черзі по двоє, по троє, по п'ять
Люди невиспані вранці стоять,
Хліба з вікна магазинчика ждуть,
Чорне вікно своїм серцем кленуть.

19.2.1956 р.

ПРИКОРДОННИК

Фінське небо сіре і нависле,
Ліс сосновий - не свої жита.
Руки зброю ненависну стисли,
Серце ж десь на південь доліта.

Там вечерю мати вже паює,
Ділить хліб, збираючи крихти.
Місяць чистим золотом малює
Хутірець з своєї висоти.

Як не є, а в себе, в себе дома,
Пшениці, простори рівних піль,
У повітці витерта солома -
Краща за військову постіль.

Що тут, боже, стерегти у хащах?
Хто захоче утікати сюди,
До людей замучених, пропащих,
Що зазнали стільки вже біди?..

Хто захоче красти наші злидні
І колгоспи наші, й трудодні,
П'ятирічні пляни остогидні
І вождів портрети на стіні?..

Звідси тільки можна утікати,
І на те й обставлений кордон,
І на те й вартуються гармати,
І на те й забуто ніч і сон.

Утекти б самому крізь морози,
Десь знайти нове життя і хліб!..
Тільки що ж: всіх рідних кров і сльози
Путь його на волю полили б.

Тільки що ж: гарячий диму пахіт
Вслав би їм безповоротний слід.
Він пішов би на незнаний захід,
А вони - на всім відомий схід.

18.2.1956 р.

КОЛГОСП

Тут не бува ніколи безробіття,
Чи то весна, чи літо, чи зима.
Робота йде, ростуть жита, як квіття,
Сади вітрами теплими пройма.

Приходить осінь з щедрими дарами,
Земля плоди багаті віддає...
Та йдуть дари ті геть поза дворами,
Своїх полів - багатство не своє.

Покриті пилом, вирушать до станцій
Підводи кінні із усіх кінців,
І замість грошей привезуть квитанцій -
Державних кольорових папірців.

Замекають в дорозі овечата,
Озветься із вагонів німина, -
Усе віддасть земля - така багата
Зграбована, обдерта сторона.

Погляне вдалъ з-під чорної долоні
Колгоспник в степ, де суне ряд підвід,
І прокляне й вози, і хліб, і коні,
І ввесь чужий і ненаситний рід.

Весна прилине, знову в теплі ріллі
Впадуть зернята для нових хлібів,
І знов плоди обвітрені, доспілі
За папірці обмінять у рабів...

Усе життя - як сон страшний, глибокий,
Усе життя - страхіття наяву:
За горами - московський косоокий
П"є комунізм сукровицю живу.

18.2.1956 р.

ЛАНКОВА

У досвіта встане і зварить обід
І виrushить в поле з зорею.
В холодній росі прокладатиме слід,
Пробігши босоніж межею.

Полотиме день, і полотиме два,
І в весну, і в сонячне літо,
Перейде стернею гарячі жнива,
Зсипатиме віяне жито.

Копатиме моркув під дощ, буряки,
Забувши про мокру годину,
І чортом взиватимуть люті жінки,
Коли повернатиме спину.

Зимою, коли затвердіє земля
І холод ганятиме птицю,
Поїде по орден в Москву, до Кремля,
Позичивши в когось спідницю.

18.2.1956 р.

ЗЛОДІЇ

Іти в жита, або вмирати -
Була дорога з двох одна,
І йшла з мішком голодна мати,
Як ніч похмура й мовчазна.

Гули хрущі, з Дніпра волога
Пливла у темряві, як дим,
І кожен шелест, мов тривога,
Вставав над степом золотим.

Нестигле жито уклонялось
Перед руками матерів,
Важким колоссям поле бралось
У хвилях лагідних вітрів.

Неначе привиди казкові,
В житах бродили в темну ніч,
І боязкі, й на все готові,
Зустрівшись з кимось віч-на-віч.

Нещасні ті, що ввечір темний
Йдуть брати вкрадене, своє,
І перед ким чолом доземний
Нестигле поле віддає!..

Нещасні ті, хто чисту руку
Злодійством мусить очорнить,
Щоб перейти нелюдську муку
Й дітей від смерти схоронить!..

Неначе птиці, що на влови
Летять для голих пташенят,
На понизов"я придніпрове
Йшли матері з голодних хат.

Й тим житом, краденим із лану,
Жили землі господарі,
Й прокляття хвилями туману
Йшло вниз і в гору по Дніпру.

25.2.1956 р.

УЧИТЕЛЬ-МУЧИТЕЛЬ

Те, що й одвіку добро християнське:
Мука і послух, мовчання німе,
Богові - боже, а панові - панське,
Поки твій слід ураганом задме.

Богові - пісню і ладан і свічку,
І молитовників витертий друк;
Панові - працю, нову п"ятирічку
В поті чола і змозолених рук.

Богові - душу, а панові - тіло,
Поки здорове і поки живе.
Вам же ганчір"я, що ще не дотліло,
Небо і сонце, що в небі пливе.

Богові - дяка за м"язи і силу,
І за обмани нездійснених снів,
Богові - дяка за те, що в могилу
Всіх передчасно бере, крім панів.

Мука - від бога, щоб легше вмирали,
Щоб потрапляли скоріше до зір,
Слава ж йому за в"язниці і кайдани,
Слава йому за холодний Сибір!..

Ось той і бог, що живе в Україні,
Душі голодні до себе збира,
Що на далекім небеснім склепінні
Дивиться, як мій народ умира.

Кесар - не кесар, а інша потвора,
Що на престолі засіла, як ніч.
Правда свята, і сьогодні, і вчора,
Повна як темінь, сумних протиріч.

Встав би Ісус і пройшов по низинах,
Де пшениці золотіють у млі,
Кинув би оком по зігнених спинах,
Люду, що гине на власній землі.

Чи не сказав би, як там в Іудеї,
Спраглим свободи і щастя, й надій,
Всупереч вченню отців-фарисеїв
Вислів страшний умертвляючий свій:

Богові - боже, а панові - панське,
Кесарю дайте належне йому...
Серце змордуйте своє християнське,
Пийте нещастя холодну пітьму.

Кесар червоний - і церква червона,
Кесар такій лише жити дає,
Й мова-отрута вбиває з амвона
Все, що прекрасне у серці встає.

Хай не встає розіп"ятий учитель,
Хай не іде по сумних хуторах.
Буде він там лише зайвий мучитель, -
Що з батогом помандрує в степах.

Й наше сумнівне добро християнське,
Буде, як темінь на нашій землі:
Богові - боже, а панові - панське,
Й кесар радітиме там, у Кремлі.

24.2.1956 р.

ВЛАДА

О, я знаю, ніколи нікого
Ми за горло не брали вночі,
Лиш на дикого зайду чужого
Оборонні вставали мечі.

І коли відпливали навали
Й забувалася рана стара,
Ми, як гостям, поїсти давали
Всим, хто гостем ішов до Дніпра.

Невмируще ми плем"я і вперте,
Якщо битва - то битва до смерти,
Якщо дружба - то дружба навік.

23.2.1956 р.

НАСТРОІ

Коли приходить сум - здається, окуляри
Надягне враз рука ворожа, потайна.
І чорні вже пливуть недавно світлі хмари,
І в небі враз зника безмежна далина.

І зелені дзвінка і чарівнича сила
Здається чимсь чужим, як видиво вночі,
І зайвою стає пекуча сонця брила,
І чуються в піснях лиш стогони й плачі.

У радості ж буя краса весни і літа,
Вчувається в зимі їх ледве чутний літ,
Засніжена земля, здається, вже нагріта
І тане вже немов на річці чорний лід.

Здається, вже летить з птахами теплий вирій,
І часточка його уже в дворі встає,
Байдуже, що в далі, у непорушно сірій,
Лютує ще мороз і хуртовина б"є...

Щасливий, хто прожив, не здаючись омані,
Хто від очей приймати навчився всяке шкло,
Хто не блукав в житті в фарбованім тумані,
А все сприймав таким, яким воно було.

16.8.1958 р.

НА ВОДІ

Візьмемо човен, поїдем під кручу,
Там зупинімось, де спека не б"є.
Ви не зважайте, що спогадом мучу
Тут, на воді, часом серце своє.

Лиш на хвилину я зором полину
В давнє дитинство, в часи молоді.
З вудкою бачу ось зараз хлопчину,
В рваних штанцях, по коліна в воді.

Оссь гомінка і прудка, босонога,
Мчить дітвора, і між ними - і я.
З берега в воду, неначе з порога,
З гуком летять, аж кипить течія.

Оссь під осикою в тихім затоні
Човником став, задивився на мить,
Як з-поміж листя мені на долоні
Теплий пушок, мов сніжинки, летить.

Досить сьогодні!.. На хвилю кипучу
Зараз поїдем - хай бути біді!..
Ти не зважай, що я часом помучу
Спогадом серце своє на воді.

26.2.1958 р.

* * *

Все сняться потяги й дороги,
Все сняться станції й порти,
То море, сиве і розлоге,
То синь ясної висоти.

Мабуть, лежать далекі мандри
В нові, чужі якісь краї,
Де інші пальми й олеандри,
Де інші птиці і гаї.

Можливо, снігом і морозом
Там забілє далина,
І на переклик з паровозом
В лісах обізветься луна.

А сині вибалки й долини,
І евкаліптів хмурий ліс
Лише у пам'яті проплине
Під гуркіт рейок і коліс.

27.1.1956 р.

З НОВИХ ПОЕЗІЙ

* * *

Здається, дружбі віддаль не страшна,
Ні час, що ранком стукає в пороги,
Та все ж немов росте важка стіна
Із днів-цеглин, що падають під ноги.

Ми не втонули в темряві турбот
Отих дрібних, що п"ють по каплі соки.
О, ні! У мріях давнє: поворот
На рідне поле, вільне і широке.

У мріях дні та радісні, дзвінкі,
Коли впадуть тюрми червоні стіни
Й нових дерев ми пагони гінкі
Насадимо, розгладивши руйни.

О, друже мій! Гарячий стиск правиць
Давай листами замінять частіше,
З надії й віри пиймо - з двох криниць,
В яких питво - у світі найчистіше.

ЛЕЛЕКИ

Через марево спеки,
Де солона вода,
Прилетіли лелеки
У село до гнізда.

Тільки що це за диво:
Ні гнізда, ні села?
Лиш від попелу сиво
Та трава поросла.

Чи горіло тут горно,
Чи grimіла вода,
Що від попелу чорно,
Що трава молода?

Зажурились лелеки,
Подивились в блакить...
Чи вертатись до спеки,
А чи гнізда мостить?

Покружляли усюди,
Десь побачили міст,
І собі, як і люди,
Узялися до гнізд.

1955 р.

* * *

Коли болить душа - не викрутами слів
Розкажеш про усе, що гірко накипіло.
Хай будуть же слова прості, як вітру спів,
Як тихий снігопад, що ліг на землю біло.

Хай будуть же слова, як братній стиск руки,
Як в самоті сумній потіха й допомога.
За дзвоном слів пустих - такі ж пусті думки,
Така пуста ж печаль, така ж пуста тривога...

Той не поет, що нам в словах не дав тепла,
Що туги не приніс і радости, й спокою,
Що не торкнувсь струни, що в серці десь лягла,
Прикрита пилом днів, мов глиною важкою.

ЗАБАВИ, ЗАБАВИ, ЗАБАВИ...

Громадське життя - наче дерево в нас,
Із жовтим і вицвілим листом.
На спокій помалу відходять ввесь час
Всі люди з умінням і хистом.

Одних зацькували брехнею і злом,
Втопили в наклепів багнюку,
А тим, хто тримався і йшов напролом,
Поклали під віз каменюку...

I що ж? Затихають громадки людей,
Сяк-так животіють управи...
I замість великих, важливих ідей -
Сьогодні забави й забави.

Кружляє у танку старе й молоде,
Ввесь світ хай іде собі колом!..
Оркестра шумує, оркестра гуде,
Як вітер неораним полем.

Танцює Сідней, із Мельборну несе
Ударами танго й фокстроту,
А Перт хіба задніх у танках пасе,
Чи взявся за іншу роботу?..

Наївшись, напившись, ляга емігрант
Спочити, позіхаючи смачно.
Куди укладає увесь свій талант -
Подивишися, - робиться лячно.

Всього він боїться, лиш тиші йому
І добру в суботу забаву,
Де стріне за чаркою дядька Хому
Й одягнену в найлон розсяву.

Політика? Боже, політика й тут?!.
Вона нам всю душу об'їла!
Забули таборів важкий каламут?
Ше хвиля для неї незріла.

Не треба нам партій, і пек їм, і цур!
Ми люди життям уже вчені,
З політики всякий виходить сумбур
Та люди виходять шалені.

Дискусія? Боже, не можна, не час,
Ми люди в військовім поході,
Розсварить, знесилить дискусія нас,
Морока від неї - та й годі.

Нащо нам сваритись? Лиш сварку почни
Цій масі гарячій, безвусій...
Спокійно живім, України сини, -
Не треба ніяких дискусій!..

Газети? О, боже, їх стільки усіх,
Чи можна їх всі прочитати?
Щоб виписати лише половину із них -
Не стане всієї зарплати!..

Учитись? О, боже, учитись отут,
У спеці оцій окаянній?
І так в голові каламут-баламут,
І так устаєш, наче п"яний.

Книжки? Та ж страшенна, нелюдська ціна!..
Читання цілком не солодке:
Тоненька, малесенька книжка одна
Дорожча за пляшечку "Водки".

Забава? Ну, бачте, це діло таке...
Не вік же тут нам сумувати.
Життя увесь час ми стрічали гірке,
Як вийшли від рідної хати...

З забавою можна усе поєднати:
І спогад, і пісню, і пляшчину,
Й герой там можна усіх пригадати,
Що гинули за батьківщину.

За душі померлі чарчину ковтнуть,
Хай бог їх провадить до раю,
Та й нашу полити щасливую путь,
Що ляже до рідного краю.

Отак ось навколо. Як стежка проста -
Життя наше нібито браве.
Одне лиш бурхливо навкруг процвіта:
Забави, забави, забави...

Самому здається, що зараз із слів
Дихнуло туманом тривоги:
Ше трохи - й не терба нам буде голів,
Потрібні лиш руки та ноги.

Руками приносить додому фунти,
До рота підносити страви,
Ногами - на працю і з праці іти,
Й ходити частіш на забави.

2.2.1956, Сідней.

СЛОВО ДО МОЛОДІ

Скорчивши ноги в огидному русі,
Ніби уставши в дорозі з коня,
Крутиться він у грімкій завірюсі,
В гущі партнерку свою доганя.

Та ж скаженіє, тупоче ногами,
Сукня злітає на плечі легка,
В дикім пориві п"янкої нестяями
Ловить повітря нестримна рука.

Нащо вино, як ревуть саксофони -
Пralісів диких забута луна?!
Нащо вино, коли пралісів тони -
Наче напою п"янка рідина?..

Вмер би від радости рід папуаса,
Рота б від дива розкрив гогентот,
Бачачи, як недосяжна їм раса
Все переймає від них без турбот.

Музика, танки, мальовані брови,
Дикі гримаси і голі тіла -
Кращі досягнення дикої крові,
Все, що природа для диких дала!..

Шкода здичавілу нашу дитину,
Що перешовши багато країн,
Молиться зараз на дiku людину
Й кинувши все, їй летить навзdogіn.

Танки й робота - як в дикій оселі,
Праця і танки, і поблизу прикрас.
Молоде, кидай забав своїх стелі,
Кидай і вчися - для себе й для нас.

Книг нерозрізаних товпляться стоси,
Жовкне папір, іржавіє перо...
А коли якір піднімуть матроси
Й ляже дорога - туди, за Дніпро...

Що понесеш ти із мандрів додому?
Що ти покажеш братам молодим?
Музику джунглів і дикого грому,
Штучні усмішки, прикраси і грим?..

Брязкіт оглушливий дикого джазу,
Виплиги й плутані вимахи ніг, -
Рідним братам танцювального сказу,
Що покоряє вас ледве не всіх?..

Зійдетесь, станете в вільному домі,
Де розцвітатиме щастя поріг,
Будете - сестри й брати незнайомі,
Що позиралися з різних доріг.

Так би хотілось, щоб очі іскрились,
Розум світився у ваших словах,
Так би хотілось, щоб в світі навчились,
Як мандрувати у хвилях-думках;

Як підніматись і линуть над світом
Серцем розумним і чистим своїм,
Як зустрічати веселим привітом
Думки нової проречистий грім...

Бачить красу у весні повноводій,
В сонці, у травах, в сузір'ях нових,
Чути красу неосяжних мелодій -
Спадщину велетнів, вічно живих.

Хай гогентотам і джази, і скоки -
Музика джунглів, чужої землі;
Гляньте угору: там небо високе,
Гляньте у даль, де пливуть кораблі.

Прийде година, чи завтра, чи нині, -
Ляжуть на північ носи кораблів.
Що ж ви за дар свій дасте батьківщині,
Що зустрічатиме блудних синів?..

25.1.1956 р.

МІСЯЧНА СОНATA

На алеях саду мовчазного
Місячне проміння - як луна.
Тихо вийшла, дивиться на нього
Дівчина незряча, мовчазна.

Місяць розстелив на підвіконні
Скарби для дівочої руки.
Ловлять сяйво трепетні долоні,
Мов води прозорої струмки.

Тільки що це? Дівчино чудова,
Ти ж не бачиш, що ця ніч пряде,
Саду світла, радісна обнова
Не привожить серце молоде!..

Тільки вітер в яблуневім цвіті
Загубився й рветься до вікна.
І приносить те, що вже на світі
Не побачить дівчина сумна.

Раптом що це? Здалеку, із саду
Встали звуки ніжні, мов кришталь.
В них мов дзюркіт тихий водоспаду,
В них чиясь прихована печаль.

Тихий вітер, і гроза крилата,
Світла капля, що з листка спада...
"Місячна соната"
Дівчині про ніч розповіда.

7.1.1956 р.

ГЕРОЇ

Шануєм дні грози і визвольні змагання,
Базару кров і Крут - як зорі провідні.
Хвала усім , хто вмер, кого могила рання
Як плату узяла за слави світлі дні.

Жертвовником ясним горітимуть навіки
Засніжені горби, заквітчані балки,
Де смерть свою знайшли незнані чоловіки,
Де смерть свою знайшли незнані юнаки.

І слава й честь усім, хто не вернувся з бою!..
А що ж з тими, хто мер і не помер в боях?
Хто гинув у дощах, хто жертвуав собою,
Хто знов готовий стать на вкритий димом шлях?

Підносимо мерцям квітки й щоденні згадки,
І димом панаход встеляєм їх сліди.
Шануймо ж і живих хоч звуками колядки,
Із мертвими й вони прийшли до нас сюди!..

І в них засохла кров, і взяті димом скроні,
І на руках рубці колись червоних ран.
Під ними теж колись іржали буйні коні,
З них кожен був колись вояк і партизан!..

Із ними ходять дні історії нової,
Історії, яку нам треба вчити і вчить...
І мертвий, і живий - однакові герої,
Хоча живий - живе, а мертвий вже мовчить.

15.2.1956 р.

* * *

То сум, то радість - як погода
Над морем, вічно сторожким.
Землі ясна і чиста врода
Здається каменем важким.

І раптом дощ в вікно задзвонить,
Застука, мов знайомий гість,
І сум твій раптом переходить,
І серце казку розповість.

Наче іншими очима
Оглянеш росяну траву,
І далина, очам незрима,
Підійде ближче, наяву.

Не знаю: може серце - річка,
На волю віддана вітрам,
І лун нечутних перекличка
Приносить сум і радість нам.

24.1.1956 р.

НОСТАЛГІЯ

Коли в саду перед Різдвом
Б"є джакаранда синім цвітом,
І в серце ллє гірким питвом,
Пекучим сонцем перегрітим,

Коли у серці в глибині
Стає щось бачене й далеке,
І ти у рідній стороні
Немов встаєш з країни спеки,

Всією силою на мить
Ти відженеш видіння рідне.
Воно ж стоїть, стоїть, стоїть,
Як тінь - для тебе лиш помітне.

Це значить: сум живе й живе,
Це значить: спогад твій не гине,
І все життя твоє нове
Пливе під тінню батьківщини.

17.11.1954 р.

ТУГА

Бродить туга теплою травою,
Птицею спадає з висоти;
Знаю, знаю: ходить, щоб зі мною
Поборотись і перемогти.

Йди, іди, ховатися не стану,
Ще впаду на лікті, як дитя.
Сам собі я вимовлю догану
За своє невміле бороття.

Та колись ти прийдеш, як сьогодні,
І відійдеш мовчки, як туман,
Підеш в хати темні і холодні
Доторкатись незашерхлих ран.

На лиці моєму буде грати
Усміх сонця, радісний, живий.
Ти побачиш, що тепер я втрати
Не зазнаю, сильний і новий.

Бо зелені хвилі будуть бити
Об борти швидкого корабля,
Й серце, мов дитя несамовите,
Буде утікати звідціля.

16.1.1956 р.

* * *

Не знаю, скільки з серця жовчі
В своїх дорогах розгублю,
І чи людей оскали вовчі,
Як світлу радість полюблю.

В далеких мандрах несходимих,
В пітьмі чужих крилатих гроз
Людей стрічаю нелюдимих,
В очах яких - сухий мороз.

В далеких мандрах повсякчасних,
В чужих вітрах, в чужих дощах
Людей стрічаю я прекрасних,
Людей із радістю в очах.

Моїх мандрівок краєвиди
І бризки синіх хвиль морських
Очистять серце ясновиде
Від мулу й камінців шорстких.

Але возів колеса збиті
Стирає так нерівна путь...
Десь чари горя недопиті
Мене в моїх мандрівках ждуть.

Не знаю, скільки з серця жовчі
В своїх мандрівках розгублю.
І чи не сам з оскалом вовчим
На шлях стрімкий колись ступлю.

8.1.1956 р.

ПІСНІ

У теплім сяйві променистім
Птахи злітають від води,
Мов пізнають у небі чистім
Якісь залишені сліди.

Землі свої зеленій, щирій
Несуть під хмарами пісні,
Які беруть з собою в вирій
І знов приносять навесні.

А я в години лиховісні
Неначе мовчки кидав дім,
І сам не чув своєї пісні,
Весь час вслушаючись у грім.

Коли ж ізнов під рідним домом
Я зупинюсь після доріг,
Я не почую знов за громом
Слів тихих, радісних своїх.

14.2.1956 р.

ПОМСТА

Буде знову війна і розруха,
І коли на всю силу і лютъ
Засвистить у степу завірюха,
Їх на страту у яр поведуть.

Може ні, може, ранком весною,
Коли місяць звисатиме вниз,
Поведуть за село стороною
Їх на розстріл у хмиз.

Їх судитиме всіх Немезида
Не клясична - прекрасна й сліпа,
Що байдуже невинного кида
До ганьби мовчазного стовпа.

Їх судитимуть сльози дитячі
І забуті в степах могилки.
Все готове лежить для віддачі
На долоні важкої руки.

Хоч рука та поранена й скута,
В жилах кров ще невиссанана б"є.
І безжалісних хамів отрута
Віднесе їх на місце своє.

22.12.1955 р.

В ЗИМОВЕ СВЯТО

Пригадуються давні речі,
Немов весни теплінь м"яка,
І легшають відразу плечі,
І зводиться важка рука.

І відпливають грізні битви,
І мовкнуть шаблі й копита,
Й слова незнаної молитви
Шепочуть спрагнені уста.

О, сила ллється хай невпинна,
Хай кріпне жилава рука
У брата й батька - селянина,
У друга у робітника.

Щоб розвалить незламні мури,
Щоб розірвати тюрми впень,
Щоб дзвоном рідної бандури
Зустріти щастя світливий день.

Хай усміхнеться бідна мати,
Нехай розквітне знов сестра,
Нехай зустрінуть батька й брата
Коло прадавнього Дніпра.

...В степу вітрів п"янка гонитва,
Там наші стоптані літа.
Слови незнаної молитви
Шепочуть трепетні уста.

У шумі сніжної хуртечі
Дзвенить весни теплінь м"яка...
І легшають неначе плечі,
І зводиться важка рука.

ПЛОДИ

У осінній холодній мжичці,
В соннім шелесті бляклив віт
Ми трусили терпкі кислиці -
Лісовий недостиглий плід.

У нестриманім хмарнім грищі
Починалась сумна моква.
На сухому глухім горищі
Достигала дань лісова.

А коли придиніпров"я біле
Не пробуджував голос птиць,
Ми з горища несли і їли
Жмені стиглих м"яких гнилиць.

Я пригадую мандри часто
В придиніпрянські сумні гаї,
Коли в темні шухляди класти
Починаю вірші свої.

Хай лежать там у тиші, стигнуть:
Щось достигне, а щось згнє;
Дні розправлять, а, може, вигнуть
Недосохле слово мое.

А колись, вкритий снігом білим,
Я оглянувшись назад, назад...
Буду тішитись плодом спілим,
Що лежав по кутках шухляд.

5.3.1956 р.

* * *

По морській по дорозі широкій -
Пароплава далекий димок.
Не приглушать розмови ні спокій
Непокірних, як вітер, думок.

Чи на станції, в гаморі й свисті,
В тисячах нерозбірних розмов,
Чи в садку, де в блискучому листі
Розмовляють пташки про любов, -

Все те саме, те саме, те саме:
Чужина і доріг далина,
Й дивне серце, що рветься часами,
Наче хвиля з грудей вогняна.

І за запахом теплої м"яти,
Що не знати прилине звідкіль,
Вже готове зриватись і мчати
Суходолами й гrivами хвиль.

14.3.1956 р.

* * *

Часами забудеш, що хмари існують на світі,
Немає ні загадки цілющого вітру й дощу.
Німують лани пожовтілі, мов печі, нагріті,
І я до мандрівця незнаного криком кричу:

Не йди у пустелю!.. Забудь про горби синюваті,
Забудь, що між пісками знайдеться затінь оаз.
Хіба ти не чуєш, як спекою дихає в хаті,
І вітер, можливо, на тиждень, мов свічка, погас?..

Вночі прохолоди не знайдеш, мабуть і в печері.
Краплина роси - найдорожче: як щастя, як рай.
Атиша пекуча - і в вікна, і в стелю, і в двері...
І хтось промовляє, всміхнувшись лукаво: "Звикай!".

* * *

Спасибі вам, ріки, долини і ниви,
Із вами не страшно мені боротьби,
Я чую ваш шепіт у хвилю зрадливу:
"Ти їх не люби, не люби, не люби..."

РАЙ І ПЕКЛО

Я не бажав би і хвильки раю
Тоді, коли в глухій труні
І руки й ноги поскладаю
У непробуднім чорнім сні.

І як спитався б Бог із неба,
Чи з-під землі, чи де він є:
Чого тобі по смерті треба,
Яке побажання твоє?

Я б відказав: якщо ти сильний
І знаєш всі мої жалі,
То заміни мій рай могильний
На вічне пекло на землі.

9.4.1958 р.

ХРЕЩЕННЯ РУСИ

Заплакали жінки, побігли чоловіки,
Дзвеняль мечі й щити у вуличках вузьких.
В гарячій пильозі десь розлетілись крики,
Ніхто не чує слів і стогонів гірких.

З гори летять боги, обірвані оздоби,
Під копитами ген затоптані в пилу.
Чому ж боги мовчать, чому своєї злоби
Не кинуть із-над хмар назустріч цьому злу?

О, Хорсе, кинь вогнем! Пусти гарячі стріли!..
О, Велесе, вмертви цих коней на бігу!..
У небо мовчазне впилось обличчя біле,
Шукаючи немов надію дорогу.

Спинилися в воді, розпатлані, обдерті,
Із жахом ув очах, мов піймані в бою,
Мов віддані в полон жорстокій, чорній смерті,
Мов кинуті спинить Дніпрову течію.

На березі - купки дружинників холодних,
Блідий, нерушний князь з очима без мети.
Внизу - засуджені, в обіймах синьоводних,
Народу мовчазні, покорені гурти.

З хрестами у руках співали дивні люди,
Читали із книжок щось знане тільки їм.
І кожен ждав в воді, що щось страхітне буде,
Що берег спопелить богів жорстокий грім.

З безхмарних далечин погідний вітер віяв, -
Ні грому, ні грози, ні смертної імли...
Злякалися боги, покинули свій Київ,
Свій люд новим богам без бою віддали!..

Виходили з води, мов биті, мов каліки,
Мов змочені страшним, небаченим дощем.
І бачили в горі жінки і чоловіки:
Близкучий хрест стояв із братом - із мечем.

18.1.1956 р.

* * *

Коли ввечері пахне квітками й травою,
Коли блискавка дальня десь крає пітьму, -
Мов молитва літає якась наді мною,
І я сам би моливсь, лиш не знаю, кому.

Може, зорям і хмарам, і лагідним хвилям,
Що цілують каміння стрімких берегів,
Може, сутіні цій, що вкриває безсиллям
Й навіває думки про незнаних богів.

Може, бог - це роса і трава, і зірниці,
І я сам, що дивлюся у даль і тремчу,
Може, бог - це об'єднані всі таємниці,
Які вчу й забиваю, і вчу, і не вчу.

20.3.1956 р.

З ВІКНА ВАГОНУ

Немов ченці, що на молитву йдуть,
На молодій траві попалені дерева.
Близький роса на сонці кришталева
І виграє струмок, мов жвава ртуть.

Недавно тут пробіг швидкий вагонь,
Поївши все, що стрілось по дорозі.
І ось тепер - ліси простоволосі
І по долинах розлогих - чорна оболонь.

Та відживають знов ліси й трави,
І знову раді кажуть кукабари,
Що прилягли на землю чорні хмари,
Що зелень вічна - сильна і жива.

1955 р.

ВІЙНИ

Прокляття вічне тій війні,
В якій загарбливо і вперто,
Неначе злодії нічні,
Жреці злочинності і смерти
Ідуть на землю не свою
Хижак'язким маршовим походом
І віднімають у бою
Здобуте не своїм народом.

Прокляття вічне тій війні,
Що робить із людини ката,
Що підіймає в ній страшні
Заснулі сили супостата,
Який в ненависті сліпій
Себе на смерть і муки кида,
Щоб захопити хліб не свій
З двора убитого сусіда.

Прокляття тим, хто йшов з мечем,
З рукою хижою своєю,
Хто пролітав страшним смерчем
Над українською землею,
Хто кров її і воду пив
Своїми чорними устами,
Хто руйнував, палив і бив,
Землею ідучи, без тями.

Вільям ШЕКСПІР

СОНЕТИ

Переклади

1.

Ми хочем всі, щоб все росло прекрасне,
Щоб ріс, не гинув роз пахучий цвіт.
Та все ж, коли щось стигне й тихо гасне,
Нащадок ніжний йде за нього в світ.

Та ти, що лиш свої кохаєш очі, -
Себе ти палиш в власному вогні.
Нужду з багатства робиш ти охоче,
Ти ворог сам собі на довші дні.

Лише прекраса ти скорозабутня,
Весни провісник молодий і рад,
У ніжній брунці ти й твоє майбутнє,
Ощаджуючи ж, ти ідеш до втрат.

Поглянь на світ, не дай загинуть силі,
Залиш йому, а не ховай в могилі.

2.

Як сорок зим на лоб тобі впадуть
Й краси поля пориують борозною,
З юнацьких вбрань, що пишно так цвітуть,
Лиш ганчірки побачиш за собою.

Як хтось спитає: де ж краса твоя,
Де поділися скарби днів прекрасних?
Лиш зір очей запалих засія
І сором в них десь бліснє і погасне.

Як радісно було б, коли б краса
В житті ужита - в радісній дитині -
Сказала: тут вона, не погаса,
Живе в наслідді, у новій людині.

Тоді, коли б і старість ти знайшов, -
В житті новім твоя буяла б кров.

3.

У люстро глянь, обличчю чарівному
Скажи: Вже час створить лице нове.
Бо не відновиш ти себе в нікому, -
Образиш світ, і жінку, й все живе.

Де жінка є, чиє невинне тіло
Відмовиться від мужніх ласк твоїх?
І хто це він, що мов глуха могила
Схочів сховати нащадків молодих?

Ти - матері своєї чистий образ,
В тобі звучать її квітневі дні.
Так ти колись у старості свій обрис,
Свій давній час побачиш у вікні.

Якщо ж живеш, аби пливли хвилини, -
І сам помреш, і образ твій загине.

4.

Прекрасний хлопче, нащо свіжий чар
Краси лише на себе витрачаєш?
Природа не дає нічого в дар,
Вона дари лиш вільним позичає.

Скупарю мицій, нащо ти сховав
Те, що одержав іншим передати?
І користі для себе ти не взяв,
І з інших ти не поробив багатих.

Ти сам з собою вів ввесь час торги,
І сам себе довів лише до втрати.
Бо ти ж залишиш лиш самі борги,
Коли природа скаже умирати.

Красу невжиту візьмеш в інший світ,
То й буде все - життя і заповіт.

5.

Цей час, що всі створив ясні картини,
Де око зір з приємністю спиня, -
Тиран: з його руки так швидко гине,
Усе, що ми стрічаємо щодня.

Невтомний час веде прекрасне літо
І залиша зимі в таємний схов
Там, де мороз, де листя в "яле збито
Й красу вкриває сніговий покров.

Коли б у шклі, мов бранця, не замкнули
На зиму запах квітів молодих,
І про красу, про літо б всі забули,
Ніхто і сліду б не знайшов по них.

Та запах квітів в шклі хоч і зимою,
Без тіла вже - та все ж таки з красою.

6.

Нехай зими ж кошлатої рука
В тобі не знищить літа запашного,
Спіши сховать до вірного кутка
Свій скарб у стінках посуду шкляного.

У житок цей - не радість від оплат,
Що їх лихвар стягає злом і тиском.
Ти сам себе повернеш лиш назад,
Як пощастиль - з десятикратним зиском.

У десять раз щасливіший, ніж є,
Повторишся десятикратно в дітях, -
Хай смерть тоді приходить і стає, -
Безсмертний ти в залишених суцвіттях.

Не будь же впертий, буде жаль краси,
Якщо на здобич смерті віддаси.

7.

Поглянь на схід, коли сіяє світ
І сонце зводить голову вогнисту.
Все шле йому свій радісний привіт,
Стрічаючи красу його пречисту.

А потім, знявшись в небо до вершин,
Стоїть воно бадьоре, повне сили,
Зорить угору погляд не один,
Слідкуючи, як небом йде світило.

Коли ж найвищу пролетівши путь,
Втікає сонце, покидає днину,
Вже очі всі нового сяйва ждуть,
І в інший бік вже кожен погляд лине.

Отак, не залишивши сина, ти
Умреш без сліду, спливши з висоти.

8.

Ти - музика, але чому так сумно
Ти музики стрічаєш кожен звук?
Чому сумне ти любиш так безумно
Й знаходиш радість серед вічних мук?

Коли акорди тихих звуків ніжно
До вух твоїх летять в одній сім'ї,
Вони лише нагадують безгрішно
Про самоти похмурі дні твої.

Послухай, як дзвенять прекрасно струни,
В созвуччі дружнім, коли хтось торкне, -
Немов співа дитя з батьками юне,
І всі співають любо, мов одне.

Той спів, що злився в музику єдину,
Говорить: самота веде тебе до згину.

9.

Невже твій страх вдову в сльозах покинуть
Загнав тебе в обійми самоти?

Але ж тоді, коли приайдеться згинуть,
Вдовою світ увесь залишиш ти.

Ввесь світ тоді вдовою заридає,
Шо ти помер, дітей не давши в світ.
Вдова звичайно легко відшукає
В очах дитячих мужа милий слід.

Багатства десь шахрай непосидючий
У світі все ж лишає між людьми.
Але краса недовговічно суща,
Невжита, вже не вернеться з пітьми.

Те серце, що в житті когось не любить, -
Само себе на вік нещадно губить.

10.

Соромишся - скажи, що не кохаєш
Когось, хто почуттів твоїх не варт.
Тебе кохають стільки - сам ти знаєш,
Та ти усіх береш немов на жарт.

В тобі якесь зло грає легковісне,
Та ти і сам не хочеш приховувати:
Свій пишний дім руйнуєш ти навмисне,
Хоч мусив би його відбудувати.

Одумайся - і я б думки змінила,
Хіба любов не краща, аніж зло?
Будь, як краса твоя, негорда й мила,
знайди до себе в серці хоч тепло.

Змінись, віддайсь мені задля любви, -
Й красу твою в світ понесуть синове.

11.

Зів"янеш швидко так же, як і зріс,
І знов зростеш в залишенні створінні,
І свіжу кров, яку йому приніс,
Назвеш своєю в тихому старінні.

У цьому зміст і мудrosti, і краси,
Немає тут ні смерти, ні страхіття.
Коли б не це - спинились би часи
І світ би вимер в шосте десятиліття.

Хай гинуть всі безликі, мов імла,
Кого природа не дала для плоду,
Поглянь, кому дари вона дала, -
Ти мусиш дар свій повернути - вроду.

Ти - знак природи, ти - печать її,
Лишити мусиш віддруки свої.

12.

Коли дивлюсь, як б"є годинник хвилі,
Як день бадьорий в темінь порина,
Коли в руках фіялки в"януть милі
Й волосся сріблом криє сивина,

Коли сумні дерева бачу голі,
Що череді давали холодок,
І зелень літа, що зростала в полі,
В снопах чубатих складену в візок, -

Я до краси твоєї мовлю слово:
Із смертними зів"янеш скоро й ти,
Як все, що квітне радісно й чудово
Й вмирати мусить так же, як рости.

Хто може косу часу відхилити?
Як ти впадеш - твої відхилять діти.

13.

Коли б ти був незмінний! Ти красою
Цвітеш лише, поки ти сам живий.
Готуйся ж, щоб лишився за тобою,
Коли помреш, нащадок - образ твій!

Краса твоя, позначена для вжитку,
Нехай не вмре, коли помреш ти сам.
Залиш себе, немов прекрасну квітку,
На паростку, коли твій прийде зlam.

Хто кида дім привітний на поталу -
Хазяйських рук і гордість, й честь ясну -
Зимі холодній, крижаному шквалу,
Холодній смерті в руку кістяну?

Лиш безтурботний! Любий мій, поглянь:
Ти Батька мав, - то ж Батьком також стань!

14.

Не по зірках читаю я, що вдається,
Хоч знаю астрономію, як слід,
Та не на те, що вгадувати щастя,
Передбачать чуму і недорід.

Майбутнього я точно не вгадаю,
Я не скажу, де бурі ждуть когось,
Я принцам щастя з зір не обіцяю,
Хочби й узнати з неба що вдалось.

В очах твоїх лиш бачу віще слово,
З твоїх зіниць би кожен прочитав,
Що врода й правда житимуть чудово,
Коли б ти їх нащадкам передав.

А ні, - я бачу долю над тобою:
Ти зникнеш разом з правдою й красою.

15.

Коли згадаю, що усе росте
Прекрасне лиш на деякі години,
Що все навколо - видиво пусте,
Що з волі зір цвіте й навіки гине,

Коли згадаю, що і люди всі
Живуть і квітнуть з волі того ж неба,
Що соки грають в них, та їх красі
Із пам'яти колись зникати треба,

Тоді в бігу цих неминучих змін
Тебе я бачу з вродою твоєю,
І час, як знищить твердо взявся він
Красу твою, зробивши ніч із неї.

Та з часом борючись, тебе люблю
Й красу твою віршами відновлю.

16.

Але чому не хочеш ти бороти
Цей час - тирана, що усе вбива?
Чому в борні не ставиш ти напроти
Сильніших мурів, ніж мої слова?

Тобі вдалось життя вершину стріти,
Сади незаймані - поглянь вперед! -
Схотіли б всі нести від тебе квіти
На тебе схожі більш, ніж твій портрет.

Життя само свої міняє ріки,
Не часу олівець і не моє перо
Зуміє ув очах людей навіки
Примусить жити твої красу й добро.

Себе віддавши лиш в любови морі,
Ти зможеш жити - в своїм живому творі.

17.

Чи хтось повірить всім віршам моїм,
В яких тобі хвала найкраща лине?
Лиш небо знає: вірш - могильний дім,
В якій тебе немає й половини.

Коли б списатъ красу твоїх очей
І силу чарів свіжих і облесних,
Хтось сказав би: "Жаль пустих речей,
В житті немає лиць таких небесних".

І аркуші, пожовклі за віки,
Відкинути геть, сказавши: "Бреше, годі!
В захопленні ці створені рядки,
В них - дань красі і старовинній моді".

Коли б нащадок був - ти б двічі жив:
І в ньому, і в рядках моїх віршів.

18.

Чи порівнять тебе до літньої години?
Ні, в тебе більше лагоди й тепла.
В травневих бурях квіття гине,
А літні дні зникають, мов імла.

Небесне око - часом полум"яне,
А часом в зливах криється від нас,
Уся краса тоді зненацька в"яне;
Природи примхи - зміни повсякчас.

Але твое не зникне вічне літо,
Не втратиш ти краси в нових віках,
І смерть тебе не зможе тінню вкрити -
Ти будеш вічно жити в цих рядках.

І поки все живе у світі й зриме,
Живуть вірші - й ти житимеш із ними.

19.

Ти кігті лева притупи, о, Часе,
Хай землі з плодом стануть неживі,
У тигра ікло вирви хиже, ласе
І фенікса спали в його крові,

Змішай усі відомі року пори,
Роби, що хочеш, Часу, в кожну мить,
Принось для світу радощі чи горе,
Одне тобі забороню робить:

Не доторкайсь коханого різцями,
І ліній не малюй своїм пером.
Хай буде він, неторкнений роками,
Для всіх мужчин в майбутньому зразком.

А хочеш - дій, о, Часе швидкокрилий:
В моїх віршах він буде вічно милив.

20.

Тобі природа власною рукою
Дала обличчя краще всіх картин,
Жіноче серце з вдачею м"якою,
Лиш без жіночих хитрощів і змін.

Блискучі очі, щирі, нелукаві
Усе золотяль поглядом своїм,
Краси твоєї промені ласкаві
Чарують всіх, хто стрінеться лиш їм.

Тебе природа жінкою творила,
Та потім, зачарована сама,
Мене з тобою раптом розлучила,
Тебе жінкам віддавши крадькома.

Та що ж: як ти - для щастя і кохання,
Кохай мене, а їм любов остання.

21.

Не буду я робити, як поет
Один, що для красуні без турботи
Підносив небо, вклавши в свій сонет,
І всі земні прикраси і щедроти,

Що для порівнянь з нею легко брав
І сонце й місяць, самоцвіти й море,
Квітневі перші квіти, свіжість трав,
Небесну синь, що сповнює простори.

В любові буду правду я писать,
Повір мені - ясне моє кохання,
Як всіх живих людей, хоча блищасть
Не може так, як зір нічних сіяння.

Хай вихваляють всі любов свою,
Моя - тобі, її не продаю.

22.

Хай не лякає люстро, що я дід, -
І ти, і юність - разом ще зі мною,
Коли в тобі років побачу слід,
Тоді злякаюсь смерти над собою.

Бо вся краса, що на тобі сія, -
Мого то серця вибір найкрасивіший,
В моєму серці молодість твоя,
Чи ж можу бути за тебе я старіший?

То ж бережись, подруго молода,
Серця ми віддали одне одному,
Глядімо їх, як нянька догляда
Дитя своє, забувши сон і втому.

І знай: коли умру я раптом сам,
Назад твого я серця не віддам.

23.

Як той артист, що від страху на сцені
Забуде ролю й стане враз німим,
Як той, кого зла напади шалені
І надмір сили роблять несвоїм,

Так я в страху сказати давню тайну
В своїй любові кроку не ступлю,
Й любов свою незмірну, незвичайну
Тому лиш, що безмірно погублю.

Хай книги ж стануть мовою палкою,
Послами серця виrushають в путь,
Хай про любов говорять із тобою
Сміліш, ніж я, і відповіді ждуть.

О, прочитай несміливе кохання!
Навчись очима слухати признання!

24.

Я оком-малярем намалював
Тебе на серці поставну, вродливу,
Твоїй картині рамою я став,
Знайшовши їй найкраще - перспективу.

Крізь майстра глянь - побачиш ти на мить
Його уміння й образ свій дівочий,
В майстерні він - в моїй душі висить,
Де скло вікна - твої прекрасні очі.

Тепер поглянь: в нас очі - мов одно,
Своїми я в душі тебе малюю,
Твої ж - душі осяяне вікно,
Крізь нього сонця блиск тебе цілує.

Очима я ввесь образ твій створив,
Лише твого я серця не розкрив.

25.

Улюбленцям зірок у вишині
Нехай чини, і титули, і слава,
Що я найбільш шаную - те мені
Фортуна подала ласкава.

Немов на сонці пелюсток гора,
У славі сяють принци Фаворити,
Та їх краса і гордість умира,
Як тільки сонце перестане гріти.

I бойовник, що в тисячі боїв
Перемагав, один лише програвши,
Не знайде в книзі слави кілька слів,
I з пам"яти людей зника назавше.

Щасливий я: я любови все життя
Не знатиму падіння й забуття.

26.

Тобі, о мій володарю кохання,
Що чаром чести дух мій покорив,
Письмове виряджаю це послання -
Пошани доказ, а не влучних слів.

Пошану шлю, дотепністю своєю
Не буду хизуватися в словах,
То ж вірю я, що чистою душою
Ти обдаруєш їх, моїх послів-бідах.

А там зоря, що шлях для мене стеле,
Любови знак покаже щедрий свій,
Й моє життя й кохання невеселе
Враз зробить рівним величі своїй.

Тоді з любов"ю вийду я з своєю,
А покищо - ховатись буду з нею.

27.

Розбитий мандрами, спішу знайти
Солодкий спокій тілові в постелі,
Та знов мандрівка тягнеться в світі -
Тепер мандрують мрії невеселі.

Тепер думки від мене з далини
Спішать до тебе ходом пілігрима,
З важких повік легкі злітають сни,
І чорна тьма стає перед очима.

Душі уява з ночі виклика
Твій образ вийти, стать передо мною;
Мов діамант, враз тінь твоя легка
Ніч чорну робить світлою й новою.

Так тіло вдень, а думка уночі
Шука путі, до тебе летючи.

28.

Як можу я себе щасливим звати,
Не знаючи блаженного спокою?
Турботи дня в мені вночі не сплять,
А день приходить з сумом і журбою.

І день, і ніч - одвічні вороги -
Мене вбивають, взявши за руки;
День позбавляє працею снаги,
А ніч вбиває мукою розлуки.

В догоду дню кажу, що сяйвом ти
Прикрасиш світ при хмарному смерканні,
А ночі обіцяю: з темноти
Ти зорям будеш рівна у сіянні.

Та день іде - в печалі я живу,
А ніч приносить силу їй нову.

43.

Найкраще бачу, жмурячись щосили,
Весь день стрічаю ..... саму,
Коли ж у сні твій образ бачу милий,
Мій зір блищить, заглиблений у тьму.

І ти, що твориш тінню світлі тіні,
Як можеш ти, прекрасная, прийти
В погідний день в своїм яснім цвітінні,
Коли вві сні очам так сяєш ти?!

Яке було б же щастя встати рано
І вдень тебе побачити ясну,
Коли нічний твій образ ще туманно
Стойть в очах незрячих після сну?!

Без тебе день - це сутінки нічні,
А ніч - це день! - з тобою уві сні.

ooooooooOooooooo

З М И С Т

З дому	5
В дорозі	6
Як назвати вас миими	7
О, ні, мов полум"ям	8
Весна	9
Перед розлукою	10
У Великодню ніч	11
Храм	12
Дома, в Україні	13
Ненависть	15
На цілинних землях	16
Лист	17
Любов	18
Жебрак	19
Хам	20
Голод 1933 р.	22
Рибалка Мусій Вергун	24
А. Малишкові	28
"Совєтський простой человек"	30
Як вітер теплою рукою	32
Прийдуть весни хвилями	33
Поет - орденоносець	34
Плата	35

Рибалки	37
Хліб	38
Прикордонник	39
Колгосп	40
Ланкова	41
Злодій	42
Учитель-мучитель	43
Влада	45
Настрої	46
На воді	47
Все сняться потяги	48
Здається, дружбі	49
Лелеки	50
Коли болить душа	51
Забави. забави, забави	52
Слово до молоді	55
Місячна соната	57
Герої	58
То сум, то радість	59
Носталгія	60
Туга	61
Не знаю, скільки з серця	62
Пісні	63
Помста	64
В зимове свято	65
Плоди	66
По морській дорозі	67
Часами забудеш, що хмари існують	68
Спасибі вам	68
Рай і пекло	69
Хрещення Руси	70
Коли ввечері пахне квітками	71
З вікна вагону	71
Війни	72

Сонети	73
Ми хочемо всі, щоб все росло	74
Як сорок зим на лоб тобі впаде	74
У люсттро глянь	75
Прекрасний хлопче, нащо свіжий чар	75
Цей час, що всі створив мені картини	76
Нехай зими ж кошлатої рука	76
Поглянь на схід, коли сіяє світ	77
Ти - музика, але чому так сумно	77
Невже твій страх, вдову в слізах	78
Соромишся - скажи, що не кохаєш	78
Зів"янеш швидко, так же, як і зріс	79
Коли дивлюсь, як б"є годинник хвилі	79
Коли б ти був незмінний!	80
Не по зірках читаю я	80
Коли згадаю, що усе росте.	81
Але чому не хочеш ти бороти	81
Чи хтось повірить всім віршам моїм	82
Чи порівнять тебе до літньої години?	82
Ти кігті лева притупи	83
Тобі природа власною рукою	83
Не буду я робити, як поет	84
Хай не лякає люстtro, що я дід	84
Як той артист, що від страху	85
Я оком-малярем намалював	85
Улюбленцям зірок у вишні	86
Тобі, о мій володарю кохання	86
Розбитий мандрівник, спішу знайти	87
Як можу я себе щасливим зватъ	87
Найкраще бачу, жмурячись щосили	88

